

Ενδεικτικά σημεία εκφωνήσεων με ρητορική μίσους στη σύγχρονη Ευρώπη

Η περίπτωση των υποκοριστικών
επιθημάτων της νέας ελληνικής
και της ιταλικής

Παναγιώτης Κατσαρός

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ pkatsaro@itl.auth.gr

Abstract

The present paper focuses on the theoretical model of Morphopragmatics (Dressler and Merlini Barbaresi 1994), and attempts to explore the extent to which diminutive suffixes can be a strategic choice in modern Greek and Italian through speech act and speech situations for upgrading the illocutionary force of the intolerant intentions of speakers, as well as the investigation of those cases in which the perlocutionary effect of the utterances they achieve, in relation to the listeners, may contribute to hate speech in contemporary Europe.

Λέξεις-κλειδιά

Μορφοπραγματολογία

υποκοριστικά επιθήματα

γλωσσική πράξη

γλωσσική περίσταση

Εισαγωγή

Η παρούσα ανακοίνωση διερευνά, από μια ευρύτερη οπτική, το πώς η πραγματολογία και η μορφολογία συναντιούνται και γίνονται αμοιβαία αποδεκτές στη νέα ελληνική. Ειδικότερα, η μορφολογική διαδικασία του υποκορισμού αποτελεί μια άκρως δυναμική εφαρμογή και μια κατηγορία με μεγάλο αριθμό μελετών σε γλώσσες που παρουσιάζουν αυτό το μορφολογικό φαινόμενο. Μάλιστα, τα υποκοριστικά επιθήματα (ΥΕ) όταν χρησιμοποιούνται από τα μέλη μιας κοινότητας μπορούν να αποτελούν ενδείκτες¹ των κοινωνικών χαρακτηριστικών και ταυτοτήτων των ομιλούντων υποκειμένων.

Επομένως, η μορφολογική εφαρμογή του υποκοριστικού σχηματισμού αφορά σημασίες που σχετίζονται με το εκφώνημα, δηλαδή μέσω λεκτικών σημείων σημειωτικής (βλ. Peirce 1965). Ωστόσο, οι περιστάσεις που οδηγούν στην επιλογή μιας έκφρασης έναντι κάποιας άλλης (μερικές φορές) αποτελούν ένα χώρο μελέτης που προσδιορίζεται ως κοινωνική δείξη (βλ. Yule 2006 [1996]: 12-18), ενώ κατά τη χρήση της γλώσσας υπάρχει (σε γενικές γραμμές) κανονικότητα και ακολουθούνται αναμενόμενα σχήματα συμπεριφοράς.

Ερευνητικά ερωτήματα και θεωρητικό πλαίσιο

Από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας προκύπτει η απουσία ολοκληρωμένων αναλύσεων που να μελετούν ταυτόχρονα μορφολογικά και πραγματολογικά φαινόμενα. Επιπλέον, παρά την απουσία μιας συστηματικής εξήγησης για την εξάρτηση και τη συνεισφορά των γλωσσικών περιστάσεων στις οποίες τυπικά απαντούν τα ΥΕ, διαπιστώνεται μια τάση για μια γενική, ασαφή και κυρίως συναισθηματική περιγραφή τους (λ.χ. Daltas 1985, Sifianou 1992, Makri-Tsilirakou 2001). Βέβαια, το γεγονός ότι οι μορφολογικοί μηχανισμοί δεν παρουσιάζουν σταθερή σημασιολογική αξία και επιπλέον η σημασία τους δείχνει συχνά δυσδιάκριτη, έχει οδηγήσει τους μελετητές σε πολλαπλές και εξαιρετικά ενδιαφέρουσες προσεγγίσεις για τον αξιολογικό ρόλο των υποκοριστικών (Υ) (βλ. Grandi 1998, 2002, Αναστασίου 2008). Ωστόσο, θα πρέπει να επισημάνουμε πως σε κάποιες μελέτες εντοπίζονται σύντομες αναλύσεις σε επίπεδο μορφοπραγματολογικών στρατηγικών (λ.χ. Σταυριανάκη 2009, Γιακουμάκη 2000).

Το ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η μελέτη μας είναι αυτό της θεωρίας της Μορφοπραγματολογίας (ΜΠ) (Dressler and Merlini Barbaresi 1994) που αφορά την ανάλυση δηλωτικών και συνδηλωτικών σημασιών των μορφολογικών εφαρμογών, δηλαδή σε περιοχές που υπερβαίνουν κατά πολύ τη μορφοσημασιολογία (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 574, 45-49). Η συστηματική ΜΠ εκτίμηση επικεντρώνεται στις πραγματολογικές στρατηγικές και στα αποτελέσματα από τη χρήση των Υ, δηλαδή σε μηχανισμούς που σε μεγάλο βαθμό φαίνονται να είναι προβλέψιμοι. Βασικό σημείο της θεωρίας αποτελεί το πραγματολογικό χαρακτηριστικό [μη-σοβαρό] στο οποίο ενσωματώνεται μια πλασματική αξιολόγηση (fictive evaluation) μαζί με το χαρακτηριστικό [μη-σημαντικό], ενώ θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι το σημασιολογικό χαρακτηριστικό

[μικρό] συχνά αντικαθίσταται από το πραγματολογικό (χαρακτηριστικό) (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 333-334, Κατσαρός 2018: 102).

Το μοντέλο των Dressler και Merlini Barbaresi (1994) μας επιτρέπει να διερευνήσουμε στις γλωσσικές πράξεις και περιστάσεις, σε πιο βαθμό τα ΥΕ μπορούν να αποτελέσουν στη νέα ελληνική και στην ιταλική γλώσσα μια στρατηγική επιλογή για αναβάθμιση της προσηλεκτικής δύναμης των μισαλλόδοξων προθέσεων αλλά και σε ποιες περιπτώσεις το διαλεκτικό αποτέλεσμα των εκφωνημάτων μπορεί να συμβάλλει στη διάδοση της ρητορικής μίσους.

Σημειωτική και ρητορική μίσους

Για να διεξάγουμε μια εμπειριστατωμένη μελέτη επί του θέματος, θεωρήσαμε απαραίτητο να δώσουμε προτεραιότητα στη χρήση των σωμάτων κειμένων που συλλέχθηκαν από τα λεγόμενα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ) (όπως *forum*, *facebook*, *twitter*, κ.λπ.), καθώς τα τελευταία χρόνια αποτελούν βασικό εργαλείο επικοινωνίας και διεπίδρασης που καλύπτει μεγάλο φάσμα της καθημερινής δραστηριότητας των ανθρώπων.

Αναλογιζόμενοι τον όγκο της πληροφορίας που συσσωρεύεται στα ΜΚΔ και της αυξανόμενα ενεργητικής συμμετοχής των απλών χρηστών, μέσω των διαδικτυακών κοινοτήτων, εστιάζουμε στη διαπίστωση ότι αναπτύσσεται γραπτός λόγος διεπίδρασης σε ζητήματα καθημερινότητας, γεγονός που καθιστά τη συγκεκριμένη γλωσσική περίσταση κεντρικό σημείο ανάλυσης (βλ. Κατσαρός 2017: 985-989). Μάλιστα, το εκφώνημα είναι σε πλήρη εξάρτηση από την περίσταση επικοινωνίας, κάτι που δεν συμβαίνει με την πρόταση,² ενώ η δομή του αποτελεί σημαντική πηγή γραπτού κειμενικού λόγου, εφόσον με αυτό το είδος (κειμενικού λόγου) έχουμε απεικόνιση γραπτού λόγου με χαρακτηριστικά προφορικού. Το εκφώνημα ως γλωσσολογική έννοια αποτελεί ένα ανεπανάληπτο *φυσικό γεγονός* από τη στιγμή που είναι εφήμερο και παράγεται από συγκεκριμένο ομιλητή, σε συγκεκριμένο τόπο, χρόνο και περίσταση εκφώνησης (βλ. Κανάκης 2007: 61). Επιπλέον, ο συνδυασμός γλωσσικής φράσης και περιστασης αφορά τη γλωσσική χρήση, δηλαδή την πραγμάτωση της γλώσσας. Ωστόσο, σε αυτά τα κείμενα φαίνεται να έχουν διαταραχθεί τα στεγανά πλαίσια του γραπτού και προφορικού λόγου και τα όρια καθίστανται δυσδιάκριτα (βλ. Κατσαρός 2018: 192).

Στα παραδείγματα που εξετάσαμε, προκειμένου να προχωρήσουμε σε εξηγήσεις και περιγραφές του μισαλλόδοξου λόγου, αναζητήθηκε η παρουσία των ΥΕ σε κείμενα και/ή προφορικό λόγο που αφορούν δημόσιους λογαριασμούς σε ΜΚΔ, γεγονός που τα καθιστά αυτόματα δημόσιο και επίσημο λόγο, παρά μια ιδιωτική συζήτηση. Οι ιδιωτικές συζητήσεις δεν θα μπορούσαν να αποτελέσουν ζήτημα ρητορικής μίσους. Επιπλέον, θα πρέπει να επισημάνουμε πως σε σχέση με τα ΥΕ δεν επιδιώξαμε να διαπιστώσουμε τις μεταξύ τους συχνότητες, αλλά λαμβάνοντας υπόψη τις επιλογές των φυσικών ομιλητών καταγράψαμε όσα ΥΕ εμφανίζονται στις εκφωνήσεις. Τέλος, στο σύνολο του κόρπους που μελετήθηκε δόθηκε έμφαση στη γλωσσική πράξη, επειδή εκεί στις περισσότερες περιπτώ-

σεις ο σκοπός των κανόνων της ΜΠ αναλύεται ικανοποιητικά, αλλά όπου κρίνεται αναγκαίο λαμβάνονται υπόψη τόσο οι μικρο- όσο και οι μακροδομικές κειμενικές όψεις³.

Για το ΜΠ μοντέλο η θεωρία της Γλωσσικής Πράξης θα πρέπει να βρίσκεται εντός της θεωρίας Δράσης, η οποία άλλωστε αποτελεί και το πραγματολογικό υπόβαθρο της μορφολογίας για την πραγματολογία της γλώσσας, δηλαδή ως ανθρώπινης δράσης. Μάλιστα, η γλωσσική πράξη είναι αποτελεσματική μόνο μέσα από μια κοινωνική δράση ή διεπίδραση, αλλά και ενάντια στο υπόβαθρο των κοινωνικών θεσμών και συμβάσεων (βλ. Dressler & Merlini Barbaresi 1994: 576, 24-26).

Η εξέταση της θεωρίας Δράσης αποτελεί ένα βασικό εργαλείο για την αντιμετώπιση των γλωσσικών γεγονότων, δηλαδή το σύνολο των εκφωνημάτων. Κάτω από το πρίσμα αντίληψης της γλώσσας ως τμήμα της κοινωνικής δράσης (έννοια του Max Weber 1947, σε Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 11), φαίνεται πως η σημασία αποφασίζεται από το δράστη και από τη συμπεριφορά του προς άλλα πρόσωπα, ενώ η γλωσσική πλήρωση των προσώπων εξαρτάται από τον ίδιο το δράστη. Επιπλέον, η γλώσσα αναλύεται καλύτερα ως ένα σύστημα με στόχους κατευθυνόμενους από δράσεις εντός του κοινωνικού πλαισίου,⁴ ενώ οι ίδιες οι γλωσσικές πράξεις αποτελούν δράσεις (βλ. Green 1989, 3, σε Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 11).

Η ΜΠ μελέτη δεν περιορίζει τη μορφολογία σε ρόλο γλωσσικής δομής, αλλά αντίθετα αντιλαμβάνεται την ανάλυση με όρους *ενέργειας* (σύμφωνα με τους όρους του Humboldt, σε Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 12). Κατά συνέπεια, με τη θεωρία Δράσης επιχειρείται να εξηγηθεί η θέση της μορφολογίας σε σχέση με την πραγματολογία, δηλαδή ως ανθρώπινη δραστηριότητα. Βέβαια, η διάκριση μεταξύ γλωσσικής ικανότητας και γλωσσικής πλήρωσης, δηλαδή ανάμεσα στον τύπο και το σύνολο των εκφωνημάτων αφορά το επίπεδο της δράσης, εφόσον οι δράσεις θεωρούμε ότι δεν είναι πάντα σχεδιασμένες.

Επιπροσθέτως, τα γλωσσικά γεγονότα με τη ΜΠ αντιμετωπίζονται μέσω της θεωρίας της Σημείωσης, η οποία βρίσκεται εντός της δράσης. Πιο συγκεκριμένα, με τη σημειωτική του Peirce (1965) τα σημεία στη θεωρία Δράσης μπορούν να γίνουν κατανοητά είτε με όρους σχέσεων είτε με δράσεις της σημείωσης, ενώ είναι ιδιαίτερα σημαντικός ο ρόλος του ερμηνευτή (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi, 1994: 8-10). Μάλιστα, σημείο⁵ θεωρείται εκείνο που δεν προβάλλει τη *δυνατότητα* που προκύπτει από τη σχέση σημαίνοντος-σημαινομένου, αλλά αναφέρεται στην πραγματική σημασία της σημειωτικής (είτε γνωσιακής, είτε επικοινωνιακής) της κάθε περίπτωσης.

Μάλιστα, η δήλωση για τον Barthes (1964) αποτελεί το πρώτο μη-κωδικοποιημένο επίπεδο σημασίας, ενώ η συνδήλωση είναι το δεύτερο επίπεδο ενός συμβολικού μηνύματος το οποίο συνδέεται με το επίπεδο της ιδεολογίας, ανήκει δηλαδή σε ήδη υπάρχουσες γνώσεις ιστορικού, εθνικού, πολιτισμικού και αισθητικού χαρακτήρα.

Ωστόσο, σύμφωνα με τον Barthes, η δήλωση μετατρέπεται σε σημαίνον της συνδήλωσης, ενώ τα σημαίνοντα της συνδήλωσης αποτελούνται από σημεία, δηλαδή από σημαίνοντα και σημαίνόμενα του δηλωμένου σημείου. Κατά συνέπεια, η συνδήλωση δεν πηγάζει

ζει από το σημείο καθαυτό, αλλά από τον τρόπο που η κοινωνία το αξιολογεί και το χρησιμοποιεί. Με άλλα λόγια θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η συνδήλωση αποτελεί ένα είδος μεταγλώσσας που οικοδομείται πάνω στη δήλωση και είναι ιδεολογικού χαρακτήρα, ενώ φαίνεται πως καλύπτει το δηλούμενο μήνυμα.

Με βάση τα παραπάνω η γλώσσα πρέπει να θεωρείται σύστημα λεκτικών σημείων σημειωτικής και, κατά συνέπεια, τα σημεία είναι κατάλληλα για ανάλυση με βάση το συνεχές λόγο.⁶ Επομένως, εφόσον η *σημείωση* είναι το συμβάν του πραγματολογικού επίπεδου, το ερμηνευόμενο ως αποτέλεσμα (στο μυαλό του ερμηνευτή) αποτελεί εκείνη την έννοια που σχετίζεται με την πραγματολογία (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi, 1994: 8-11).

Καθολικές παράμετροι/υποπαράμετροι & ΜΠ

Τα θεωρητικά πλαίσια μέσα στα οποία κινείται η θεωρία της Δράσης και η Σημειωτική αποτελούν τους αποδοτικότερους χώρους ενσωμάτωσης της Φυσικής Μορφολογίας (περισσότερα σε Crocco 1998: 5). Οι μορφολογικές παράμετροι συνδέονται με τις σημειωτικές αρχές που προϋποθέτουν τη *φυσικότητα* (δηλαδή μορφολογικά φαινόμενα ελάχιστα ή καθόλου μαρκαρισμένα) (βλ. Crocco 1998: 25-26, Κατσαρός 2018: 37-41). Μάλιστα, τα γλωσσικά σημεία μπορούν να είναι συμβατικά και να περιέχουν *εικονικές* και *ενδεικτικές* πλευρές (Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 45-48).

Η εικονικότητα⁷ περιλαμβάνει πολλές υποπαράμετρους, μια από τις οποίες, είναι και εκείνη της δομικής διαγραμματικότητας, στην οποία ακολουθούνται οι εφαρμογές της αλυσιδωτής μορφολογικής σύνδεσης (βλ. De Marco 1998 [1995]: 49-50), όπως για παράδειγμα της προσφύματοποίησης. Πιο συγκεκριμένα, με την εφαρμογή της προσφύματοποίησης έχουμε παράλληλα προσθήκη της εντασιακής σημασίας που αντανακλάται διαγραμματικά μέσω της μορφής (Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 45-48). Μάλιστα, θα πρέπει να επισημάνουμε πως η παραπάνω αναφορά στην παράμετρο της διαγραμματικότητας θεωρείται σημαντική, δεδομένου ότι αποτελεί μέρος των σημειωτικών αρχών.

Από την άλλη πλευρά, η ενδεικτικότητα προέρχεται από τον τύπο του εικονικού σημείου, που ο Peirce ονομάζει *ενδείκτη*. Με βάση αυτά τα δεδομένα, με ένδειξη πραγματώνεται κάθε πρόσφυμα, δηλαδή από κάθε παράγωγο (ή κλιτό) μόρφωμα, από κάθε λειτουργική λέξη (λ.χ. άρθρο, ταξινομητή, κ.λπ.) ή από κάθε άλλο σημείο που έχει τη δυνατότητα να παραπέμψει σε κάποιο άλλο (λ.χ. προσωπική αντωνυμία). Όλα τα γλωσσικά σημεία αποτελούν σύμβολα και κατά συνέπεια ένα σύμβολο αποτελεί σημείο αναφοράς στο αντικείμενό του μέσω συμβατικής σύνδεσης, έτσι ώστε να γίνει αντιληπτό (από τον ερμηνευτή) (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 25-26).

Βέβαια, θα πρέπει να επισημάνουμε πως οι ομιλητές αρχίζουν σταδιακά να κατανοούν τους συσχετισμούς των γλωσσικών τύπων με κοινωνικές παραμέτρους. Η διαδικασία αυτή μπορεί να γίνει αντιληπτή μέσα από τις *τάξεις ενδεικτικότητας* (Orders of indexicality) του Silverstein (2003), εφόσον είναι φανερό πως βασίζονται ολόένα και περισσότερο στους γλωσσικούς τύπους για να ερμηνεύσουν τις ταυτότητες των άλλων.

Πιο συγκεκριμένα, για τον Silverstein οι γλωσσικοί τύποι μιας λειτουργικής ποικιλίας, σε πρώτη φάση, αποτελούν μια εν δυνάμει ενδεικτικότητα και στη συνέχεια συνδέονται στενά μέσω του λόγου με τις κοινωνικές παραμέτρους για να διαμορφώσουν, τελικά, ένα ξεχωριστό και διακριτό σύστημα, η χρήση του οποίου χαρακτηρίζει αξιολογικά τους ίδιους τους ομιλητές του.

Κατά συνέπεια, στη συλλογική συνείδηση οι γλωσσικοί τύποι με συγκεκριμένη κοινωνική σημασία, εντός των εκφωνήσεων, αποκαλύπτουν ρόλους, στάσεις και ταυτότητες και μπορεί να οδηγήσουν σε μορφή στερεοτύπων, παραπέμποντας άμεσα σε παγιωμένες αξιολογήσεις για διαστάσεις της κοινωνικής ταυτότητας των ατόμων.

Συνοψίζοντας, με τον όρο *ενδείκτης* πρέπει να εννοηθεί το σημείο της άμεσης υπόδειξης του αντικειμένου αναφοράς. Επομένως, στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης το ενδεικτικό σημείο,⁸ δηλαδή το σημαίνον, τυπικά, εκπροσωπείται από ένα λεξικό μόρφημα (βλ. Crocco 1998: 77-78). Έτσι, η λειτουργία ενός ενδείκτη είναι να σηματοδοτεί το λεξικό μόρφημα στο οποίο αυτός αναφέρεται, κατά συνέπεια το αποτέλεσμα είναι η ένδειξη να εστιάζει σε ένα σημασιολογικό περιεχόμενο ή πιο ειδικά να δείχνει το λεξικό συστατικό ενός σημειομένου.

Στρατηγικές εκφοράς του μισαλλόδοξου λόγου

Ειρωνεία και σαρκασμός

Η ρητορική μίσους θα πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα του παράγοντα της ειρωνείας και του σαρκασμού (περισσότερα σε Φαρακλού 2000). Ειδικότερα, η ειρωνεία συνήθως είναι κατανοητή ως χρήση λέξεων προκειμένου να δοθεί μια αντίθετη σημασία από την κυριολεκτική. Μάλιστα, φαίνεται να συνδέεται με τον σαρκασμό και κάποιες φορές τα όρια διάκρισης να είναι δυσδιάκριτα,⁹ ενώ σε αρκετές περιπτώσεις διαπιστώνεται ότι η υποτίμηση είναι κεντρικά αναμειγμένη.

Με το ΜΠ μοντέλο η ειρωνεία αντιμετωπίζεται ως μια στρατηγική του λόγου (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi (1994: 337-338), ως μια λεκτική ειρωνεία, όταν βέβαια δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Βέβαια, για τον ρυθμιστικό παράγοντα της ειρωνείας υπάρχουν αρκετές αναλύσεις με διαφορετικά μοντέλα που αναφέρονται είτε στην *ευγένεια*, είτε στην παραβίαση της ποιότητας, ή ακόμη και σε ψυχολογικά μοντέλα (ειρωνείας). Μάλιστα, κανένα μοντέλο ειρωνείας δεν έχει συμπεριλάβει ξεκάθαρα τα αποτελέσματα του υποκοριστικού σχηματισμού (Dressler και Merlini Barbaresi, 1994: 337), ενώ σχεδόν όλα (τα μοντέλα) επικεντρώνονται, κυρίως, στους στόχους και στους υπερστόχους που προκύπτουν από την εφαρμογή της ειρωνείας. Ωστόσο, κρίνεται απαραίτητο να ελέγξουμε και άλλα ζητήματα, όπως για παράδειγμα περιπτώσεις που αφορούν κατηγορίες σύγκρουσης¹⁰ ή εκείνες που συνδέονται με την ανειλικρίνεια.

Μάλιστα, το έργο των Greimas και Fontanille (1991) με τίτλο *Σημειωτική των Παθών*, προσφέρει ερμηνευτικά εργαλεία για μια ανάλυση των εκφωνήσεων στις οποίες κυριαρ-

χούν τα πάθη και τα συναισθήματα. Ειδικότερα, τα πάθη εμφανίζονται ως η άρνηση του λογικού και του γνωστικού εφόσον το *αισθάνομαι* υπερέχει του *αντιλαμβάνομαι*. Επομένως, με την εφαρμογή του εν λόγω μοντέλου, γίνεται ερευνητική πραγμάτευση της ψυχικής διάστασης, ενώ για να εξηγηθούν τα φαινόμενα πάθους, στη λεξιλογική επιφάνεια, θα πρέπει να γυρίσουμε σε μια πιο εμπειρική προσέγγιση των πραγμάτων.

Για τους Greimas και Fontanille η εστίαση στην κατάσταση των υποκειμένων, πριν την ανάληψη της δράσης, είναι ιδιαίτερα σημαντική και σημειώνουν ότι το Υποκείμενο κατάστασης επιδιώκει ένα Υποκείμενο Δράσης να ενεργήσει κατά τέτοιο τρόπο ώστε το πρώτο να εξασφαλίσει ευνοϊκά αποτελέσματα απέναντι σε ένα αντικείμενο που γι' αυτό έχει αξία. Επομένως, η σημειωτική των παθών είναι επιβεβλημένη επειδή αφενός ορίζεται η συνταγματική οργάνωση των ψυχικών καταστάσεων των υποκειμένων, αφετέρου το σύνολο της συνταγματικής δράσης φαίνεται να εκτυλίσσεται γύρω από μικρότερα κινησιακά συντάγματα, όπως λ.χ. στην περίπτωση των ΥΕ που εξετάζουμε, τα οποία με τους ρυθμιστικούς παράγοντες της ειρωνείας ή του σαρκασμού, κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, παραπέμπουν σε καταστάσεις πάθους. Συνεπώς σταματά τη ροή της θετικής εκδοχής (βλ. Greimas και Fontanille 1991: 34) που δηλώνει ένα ΥΕ.

Συγκριτικά με τους άλλους ρυθμιστικούς παράγοντες (π.χ. οικειότητα, συμπάθεια, κ.λπ.), θα πρέπει να παρατηρήσουμε πως η ειρωνεία υπερέχει σε στόχους και υπερστόχους. Ειδικότερα, αν θεωρήσουμε κύριο υπερστόχο της ειρωνείας την κριτική τότε θα πρέπει να αναφερθούμε σε ευθύνες. Βέβαια, υπερστόχος θεωρείται και το χιούμορ, σε περιπτώσεις που εκφράζεται με αστειό τρόπο η απειλή της *εικόνας του προσώπου*. Ωστόσο, όταν γίνονται πειράγματα, με αστεία φιλική ειρωνεία ή ακόμη και κατά τη δημιουργία περιστασιακής ειρωνείας, προκύπτουν συνθήκες που περιορίζουν τη ρητορική μίσους, επειδή με αυτές τις περιστάσεις επικοινωνίας δεν δημιουργείται μια διαπροσωπική απόσταση (βλ. Schütte 1987, Haverkate 1990, σε Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 358). Από την άλλη πλευρά, ο σαρκασμός σε υποκοριστική δομή αποτελεί, κυρίως, μια στρατηγική αγένειας, παρά μια ειρωνική αγένεια (βλ. Kasper 1990: 210, σε Dressler και Merlini Barbaresi (1994: 361-362). Με το ΜΠ χαρακτηριστικό [μη-σοβαρό] του υποκοριστικού, ο σαρκασμός θεωρείται μια απότομα κοροϊδευτική και περιφρονητική παρατήρηση, ενώ μαζί με την ειρωνεία ανήκουν σε μια μορφή έκφρασης στην οποία οι σημασίες μεταβιβάζονται έμμεσα (Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 360-361). Ο σαρκασμός, ως βασικό εργαλείο ρητορικής μίσους, παραπέμπει σε χλευασμό και γελοιοποίηση και γι' αυτό το λόγο η ΜΠ θεωρία περιγράφει τον ρυθμιστικό παράγοντα του σαρκασμού ως ένα εργαλείο προσβλητικών στρατηγικών.

Ειρωνεία και κατηγορίες σύγκρουσης

Μια πρώτη προσέγγιση της ειρωνείας μπορεί να γίνει ξεκινώντας από την αντίληψη της έννοιας ως αντίφασης ή σύγκρουσης. Μάλιστα, στο ΜΠ μοντέλο θα πρέπει να είναι διακριτός ένας διαχωρισμός στις χρήσεις των Υ που σχηματίζουν σύγκρουση, σε σχέση με

εκείνες τις χρήσεις που τροποποιούν τη σύγκρουση. Για οποιοδήποτε στόχο και/ή υπερ-στόχο της ειρωνείας η χρήση των Υ με τη σημασία του [μη-σοβαρό] θεωρείται στρατηγική (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 338, 359-360), όπως λ.χ. στη γλωσσική περίπτωση του [1], η οποία αφορά μια συζήτηση και ένα δημόσιο σχολιασμό σε γνωστή ειδησεογραφική και ενημερωτική ιστοσελίδα για ζητήματα ευρωπαϊκής πολιτικής. Η ειρωνεία δίνεται μέσω της αντίφασης ανάμεσα σε έναν επικεφαλής των πρωτοβάθμιων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την αναφορά στην καταγωγή του ως *πακιστανάκι*. Βέβαια, ο καθορισμός της αξίας του προσλεκτικού στόχου της ρητορικής μίσους σχετίζεται στενά από τη γλωσσική περίπτωση και τη μακρογλωσσική πράξη, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις, όπως στο [2], δεν επιβεβαιώνεται.

[1] -*Χαχαχαχα, το πακισταν-άκι δήμαρχος του Londonistan, βρε που κατάντησε η ...γηραιά Αλβιών!*¹¹

[2] -*Alex, sono d'accordissimo con la tua analisi. Aggiungo solo che i negr-uc-ci che lavorano nelle fabbriche fanno comodo anche agli imprenditori leghisti.*¹²
'Alex, είμαι πάρα πολύ σύμφωνος με την ανάλυσή σου. Προσθέτω μόνο ότι οι νέγροι/μαύροι+ΥΕ που εργάζονται στα εργοστάσια βολεύουν και τους επιχειρηματίες της Λέγκα (πολιτικό κόμμα)'

Στο παράδειγμα [1], η αποφυγή επισύναψης του ΥΕ στο ουσιαστικό *δήμαρχος* και η επιλογή του σημείου κατάληξης *πακιστανάκι* ενισχύει ακόμη περισσότερο την υποβάθμιση του λογικοπροτασιακού περιεχομένου μέσω της σημασιολογικής σύγκρουσης (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi (1994: 342-343). Μάλιστα, στη λεκτική πράξη το *Londonistan* επιτείνει την αναβάθμιση της προσλεκτικής ισχύος, επειδή παραπέμπει σε παρόμοιους υπαρκτούς μορφολογικούς σχηματισμούς, όπως Αφγανιστάν, Πακιστάν και παράλληλα σε στερεότυπα που αφορούν μια υπόρρητη σημασία διάκρισης μεταξύ πολιτισμένων και μη εθνών. Κάτω από αυτό το πρίσμα, η προσλεκτική πράξη εκφράζει μισαλλόδοξο περιεχόμενο μέσω του εθνικισμού και της διάκρισης.

Γενικότερα, η σημασιολογική σύγκρουση όταν προέρχεται από ένα ουσιαστικό που έχει θέση αντικειμένου αναφοράς, με την επισύναψη του υποκοριστικού επιθήματος, δίνει στην υποκοριστική χρήση ένα αποτέλεσμα ισχυρής υποτίμησης στη σφαίρα του ομιλητή (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 334-337).

Υποτίμηση και υπονοήματα

Η ΜΠ ενστερνίζεται τη θέση των Brown και Levinson (1987: 217) σχετικά με την ύπαρξη μιας στρατηγικής υποτίμησης που επιφέρει υπονοήματα με την προϋπόθεση ότι λέγονται λιγότερα απ' όσα απαιτούνται. Δηλαδή, πρόκειται για περιπτώσεις εκφωνήσεων που μας δίνουν τη δυνατότητα να μιλάμε γενικευμένα και/ή αόριστα με υποτιμητικό περιεχόμενο μέσω της υποκοριστικής μορφής. Επομένως, ένα μοντέλο τροποποίησης της Προσλεκτι-

κής δύναμης (βλ. Bazzanella κ.ά. 1991 [1990]) αποτελεί το καλύτερο εργαλείο απέναντι σε άλλες θεωρίες, όπως για παράδειγμα στη θεωρία Υπονομάτων του Grice ή στη θεωρία Ευγένειας. Για παράδειγμα στο [3] γράφοντας/μιλώντας αόριστα για κάποιον ή όταν δεν μας ενδιαφέρει να προσδιορίσουμε με ακρίβεια το αντικείμενο αναφοράς, δημιουργείται μια περιοχή που εντάσσεται σε ένα πλαίσιο τριαδικής σχέσης μεταξύ ομιλητή-ακροατή-αντικειμένου αναφοράς με μικρότερη διαφορά ανάμεσα στη χρήση και στη σημασιολογική αντίληψη της πραγματολογίας. Το *προσφυγούλια* είναι σαφές από το περικείμενο πως δεν αφορά το [μικρό], αλλά αποτελεί στρατηγική μιας προσλεκτικής πράξης με υποτίμηση που μαζί με το *τζιχάντ* (ταυτίζεται με την έννοια του *ιερού πολέμου* εναντίον της χριστιανοσύνης και του δυτικού πολιτισμού) δημιουργεί τις προϋποθέσεις για υπονοήματα, λόγω της αόριστης διατύπωσης, με συναγωγές σε προσβλητικό περιεχόμενο εναντίον ομάδων βάσει χαρακτηριστικών καταγωγής και θρησκείας.

[3] -*Τζιχάντ θα φωνάζουν τα «προσφυγ-ούλια»... Καλή χώνεψη μαζί με το Νόμπελ!*¹³

Ωστόσο, δεν θα πρέπει να προκύπτει από το περικείμενο, για παράδειγμα, κάποια περίπτωση ασεϊσμού που προφανώς θα μπορούσε να ακυρώσει την επιθετικότητα. Γενικότερα, η αύξηση (ή μείωση) της προσλεκτικής ισχύος [3] όταν αναφέρεται είτε στη δύναμη των συνθηκών ειλικρίνειας (δηλαδή δηλώνουν την ψυχολογική κατάσταση σε σχέση με το ειδικό λογικοπροτασιακό περιεχόμενο), είτε στο προσλεκτικό σημείο ή ακόμη και στα δυο ταυτόχρονα (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 230-231) οδηγεί σε υποκίνηση ή δικαιολόγηση της ξενοφοβίας.

Περικειμενική γνώση

Με την περικειμενική γνώση γίνεται πιο εύκολα αντιληπτή η σωστή ερμηνεία, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις είναι η ίδια η γνώση, παρά η εκφώνηση που θα καθορίσει τη χρήση του στρατηγικού ρόλου του υποκοριστικού στο εκφώνημα, όπως στο:

[4] -*Pakistan-uccio mio, hai trovato un nuovo modo per uccidermi?*¹⁴

‘Πακιστανέ+ΥΕ μου, βρήκες κανένα καινούργιο τρόπο για με σκοτώσεις;’

[5] -*Τώρα πρέπει να σκοτώσουμε τα φίδια που [...] Αύριο εκλογές και ψηφίζουν μέχρι οι μαυρ-ούληδες της Ομόνοιας!*¹⁵

Η τροποποίηση της δύναμης της προσλεκτικής πράξης σε περιπτώσεις εσωτερικών καταστάσεων στρέφεται προς την ψυχολογική κατάσταση και τον τροπικό ρόλο των συμμετεχόντων στο [4] και [5]. Ειδικότερα, ο τροπικός ρόλος των συμμετεχόντων σε αρκετές περιπτώσεις εκφράζεται με τις γραμματικές κατηγορίες, ή με ερώτηση, όπως λ.χ. συμβαίνει στο [4]. Με αυτόν τον τρόπο συμβάλει αποφασιστικά στη ψυχολογική απόσταση μεταξύ ομιλητή και αντικειμένου αναφοράς, ενώ το συγκειμενικό περιβάλλον ως αρνητική

περικειμενική γνώση ενισχύεται εφόσον στα αντικείμενα αναφοράς *Pakistanuccio* 'Πακιστανέ+ΥΕ' και *μαυρούληδες* η αξία του χαρακτηριστικού [μη-σοβαρό] αντιπροσωπεύει μια συγκεκριμένη εθνότητα μεταναστών, η οποία στο [4], σύμφωνα με την εκφώνηση, έχει την πρόθεση να βλάψει άλλους, ενώ στο [5] μπορεί ακόμα και να απειλήσει το σύνολο της κοινωνίας και το μέλλον της.

Σαρκαστικές γλωσσικές πράξεις: αξιολόγηση/εκτίμηση

Με βάση τη ΜΠ θεωρία, ο παράγοντας του *σαρκασμού* στη ΝΕ και την ιταλική διακρίνεται, κυρίως, στις κατευθυντικές γλωσσικές πράξεις, όπως άλλωστε συμβαίνει και με εκείνες της απειλής ή της αξιολόγησης/εκτίμησης. Μάλιστα, οι στόχοι του σαρκασμού μπορεί να αφορούν το χλευασμό με εξευτελισμό ή γελοιοποίηση.¹⁶ Το χαρακτηριστικό [μη-σοβαρό] του Υ έχει το ρόλο του να γελοιοποιήσει και να ευτελίσει το αντικείμενο ή το θύμα του σαρκασμού. Επιπλέον, ο σαρκασμός θεωρείται μια απότομα κοροϊδευτική και περιφρονητική παρατήρηση, ενώ μαζί με την ειρωνεία αποτελούν μια μορφή έκφρασης στην οποία οι σημασίες μεταβιβάζονται έμμεσα. Λόγου χάρη, ο σαρκασμός στο [6] αποτελεί ρυθμιστικό παράγοντα που λειτουργεί ως εργαλείο προσβλητικών στρατηγικών με τη σύνθετη λέξη *σκυλάραπας* (Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 360-361).

[6] -*Na πεθαίνεις σε ένα κωλοχώρι στην αφρική από ένα 12αχρονο σκυλαραπ-άκι που το έχουν τηγάρει στην πρέζα και το τάζουν κομμάτια από συγγενείς του για να πάρει την δύναμη τους σε ένα πόλεμο που δεν ξέρει γιατί γίνεται...*¹⁷

[7] -*È un NEGR-ACCIO, il BALLOTTELLO... Quindi è privo di cervello...*¹⁸
'είναι ένας νέγρος/μαύρος+ΥΕ (με αξία ισχυρής υποτίμησης)'

Η ενισχυτική απεικόνιση της ισχύος του υποκοριστικού είναι φανερή στην εκφώνηση [7], διότι επιχειρείται η περιγραφή της κακής ποιότητας ενός ποδοσφαιριστή μέσω της προσβλητικής λέξης *NEGR-ACCIO*, με χρήση κεφαλαίων γραμμάτων τόσο στη λέξη με το ΥΕ όσο και στο όνομά του, δηλαδή δηλώνεται με έμφαση. Επομένως, η αξιολογική ισχύς του σαρκασμού μέσω του υποκοριστικού μπορεί να έχει ισχυρότερη επίδραση σε μια γλωσσική πράξη αξιολόγησης/εκτίμησης, (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 276-277), ενώ από το περικείμενο γίνεται αντιληπτή η επίθεση στην ταυτότητα του θύματος όχι για κάτι που κάνει, αλλά για κάτι που είναι. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο ομιλητής δίνει έμφαση στο διαλεκτικό αντικείμενο και η αναβάθμιση της διάστασης της υποκοριστικής σημασίας ενισχύει τη δύναμη της προσπάθειας για την επίτευξη του στόχου (βλ. Bazzanella Caffi και Sbisà, 1991 [1990]).

Σαρκαστικές γλωσσικές πράξεις: απειλή

Πολλά παραδείγματα της νέας ελληνικής και ιταλικής που αφορούν το σαρκασμό ανήκουν σε γλωσσικές πράξεις απειλής (βλ. Dressler και Merlini Barbaresi 1994: 361). Θα πρέπει

να σημειώσουμε ότι, στις απειλές με ρητορική μίσους, απειλείται πλέον όχι το πρόσωπο αλλά τα άτομα ή μια ομάδα με ορισμένα χαρακτηριστικά, όπως είναι η φυλή/καταγωγή, η θρησκεία, οι ειδικές ικανότητες, το φύλο, η ηλικία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός κ.ά. Μάλιστα, στις σαρκαστικές κατευθυντικές γλωσσικές πράξεις το θέμα του σαρκασμού συνδέεται με το προσλεκτικό σημείο. Σε κάποιες περιπτώσεις, λ.χ. η προστακτική εκφώνηση [8], ενώ παρουσιάζεται ως συμβουλή, στην πραγματικότητα αποτελεί απειλή με στόχο οι αρνητικές συνέπειες του σαρκασμού της απολεκτικής πράξης να έχουν έκταση πέρα από τον αποδέκτη ή το αντικείμενο αναφοράς.

[8] *-fai attenzione che ti mangiano i profug-acci!*¹⁹

‘πρόσεχε να μη σε φάνε οι πρόσφυγες+ΥΕ (με αξία ισχυρής υποτίμησης)’

Ακόμη και αν θεωρήσουμε ότι το [8] μπορεί να αφορά μια συμβουλή, αποτελεί για τον ομιλητή και ένα είδος δράσης που εστιάζει στη γελοιοποίηση και στον εξευτελισμό των αντικειμένων αναφοράς, δηλαδή χρησιμοποιείται για να περιγράψει ιδιαίτερα υβριστική έως απειλητική συμπεριφορά με σχόλια που είναι προσβλητικά.

Ωστόσο, μια άμεση απειλή στο [9] και [10] ή έμμεση στο [11] προς τους ίδιους τους αποδέκτες αναβαθμίζει τη δύναμη του προσλεκτικού σημείου, ενώ οι συνθήκες ειλικρίνειας (δηλαδή η ψυχολογική κατάσταση σε σχέση με το ειδικό λογικοπροτασιακό περιεχόμενο) μπορούν να έρθουν σε διαφορετικούς βαθμούς²⁰ και να προσθέσουν στην εκφώνηση αύξηση του προσλεκτικού σημείου της βίας (βλ. Searle και Vandereken 1985) προς άτομα ή ομάδα ορισμένων χαρακτηριστικών.

[9] *-Και που'σαι και σένα και το βλαχαδερό ναζιστ-άκι το βάρσο σας βρίσκουμε άνετα.*²¹

[10] *-Via negr-acci di m****.*²²

‘δρόμο σκ**** (merda, δηλ. ‘σκατά’) νέγροι/μαύροι+ΥΕ (με αξία ισχυρής υποτίμησης)’

[11] *-Κακά να πάθουν Μαχαίρα έδωσες Μαχαίρα θα λάβεις ακούτε εβραι-άκια?*²³

Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, θα πρέπει να σημειώσουμε πως το θεωρητικό εργαλείο της ΜΠ, μας δίνει την δυνατότητα να αντιμετωπισθούν με τρόπο μεθοδικό και ολοκληρωμένο τα προβλήματα ανίχνευσης της ρητορικής μίσους, δεδομένου ότι στο λόγο μπορεί να εμφανίζονται όχι μόνο προσβλητικές αλλά και λέξεις που χρησιμοποιούνται στο καθημερινό μας λεξιλόγιο, λ.χ. με υποκοριστική μορφή. Σε αυτές τις περιπτώσεις το Υ χαρακτηριστικό [μψοβαρό] σε μια πράξη απειλής ή σαρκασμού με τις κατάλληλες συνθήκες μπορεί να μειώσει περισσότερο το *πρόσωπο* του αποδέκτη. Επομένως, όταν η κατάσταση δεν είναι διασκεδαστική ή έστω με συνεργατική διεπίδραση, τότε το ΥΕ είναι σε θέση να ενισχύσει το

μισαλλόδοξο λόγο μέσω του χαρακτηριστικού [μη-σοβαρό] που επιδρά αρνητικά στην εικόνα του αποδέκτη.

Τα αποτελέσματα στην παρούσα μελέτη συνηγορούν υπέρ της χρήσης των γλωσσικών τύπων ως ενδείκτες χαρακτηριστικών αλλά και κοινωνικών στάσεων των ομιλούντων υποκειμένων. Έτσι, η θέση του Peirce πως ο ενδείκτης είναι εκείνο το σημείο το οποίο βρίσκεται σε σχέση γειννίας ή αιτιότητας με το αντικείμενο αναφοράς επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό ότι τα ΥΕ, υπό το πρίσμα του πλαισίου που περιγράψαμε, μπορούν να αποτελούν ενδεικτικές ή δεικτικές κατηγορίες της γλώσσας, καθόσον γίνονται κατανοητές όχι έξω από την περίπτωση παραγωγής τους, αλλά μόνο στο πλαίσιο του εκφωνούμενου λόγου.

Επιπλέον, τα ΥΕ εκτός από απλά αξιολογικά εργαλεία για το χαρακτηριστικό [μικρό] μπορούν να αποτελέσουν επιθήματα με στρατηγικό ρόλο στην προσλεκτική πράξη, εφόσον εμφανίζονται παράγοντες που λειτουργούν για υποβάθμιση/αναβάθμιση της προσλεκτικής ισχύος του Υ. Επομένως, με το ΜΠ μοντέλο επιβεβαιώνεται ότι οι πραγματολογικές σημασίες των υποκοριστικών δεν μπορούν να εξαρτώνται από τη μορφοσημασιολογική σημασία, επειδή είναι απαραίτητο η ανάλυση των Υ να υπερβεί τα στενά όρια του [μικρό], δηλαδή πρόκειται για περιπτώσεις που βοηθούν τον αναγνώστη/ακροατή να συνδέσει το κειμενικό μήνυμα με το ευρύτερο γνωσιακό, καταστασιακό και πολιτισμικό του πλαίσιο αναφοράς. Επιπρόσθετα, η συγκριτική αποτίμηση της λειτουργίας των υποκοριστικών των δυο γλωσσών που εξετάσαμε για την περίπτωση του μισαλλόδοξο λόγου, ενισχύουν τον καθολικό χαρακτήρα του [μη-σοβαρό] και το στρατηγικό του ρόλο για την επίτευξη της ρητορικής μίσους.

Τέλος, μέσα από την έρευνά μας, διασαφηνίσαμε με το ΜΠ τις συνθήκες, τους περιορισμούς, αλλά και τα πραγματολογικά αίτια, δεδομένου ότι τα κριτήρια χαρακτηρισμού μιας έκφρασης ως ρητορικής μίσους είναι υποκειμενικά και απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή και ακρίβεια για να μην καταπατούν τις αρχές ελευθερίας της έκφρασης.

Σημειώσεις

1. Η αντανάκλαση μιας μεταβλητής που θέλουμε να μελετήσουμε, λ.χ. η προσέλευση σε θρησκευτικές λειτουργίες μπορεί να θεωρηθεί ένας ενδείκτης της θρησκευτικότητας.
2. Η σχέση πρότασης και εκφωνήματος είναι πολύπλοκη, ενώ δεν υπάρχει αντιστοιχία ένα προς ένα (περισσότερα σε Κανάκη, 2007: 60-61).
3. Οι εκφωνήσεις ή γλωσσικές πράξεις αποτελούν μικροδομικές ενότητες, ενώ τα κείμενα/συνεχές λόγος (είτε πρόκειται για ολόκληρα κείμενα είτε για τμήματά τους) αποτελούν αυτόνομες ενότητες επικοινωνίας και αναγνωρίζονται ως μακρογλωσσικές πράξεις.
4. Επειδή με τα μέσα της γλώσσας (μέσω επικοινωνίας και γνώσης) οργανώνεται η κοινωνική ζωή.
5. Σε αντίθεση με τον Saussure.
6. Αντί άλλων σημειωτικών μοντέλων όπως π.χ. η σημειολογία του Saussure.
7. Η θεωρία του *Καθολικού Μαρκαρίσματος* ασχολείται με τις καθολικές προτιμήσεις που ακολουθούνται από τις καθολικές παραμέτρους, όπως για παράδειγμα η περίπτωση της εικονικότητας: *-ino* και *-άκι*. Η θέση του *-άκι* έχει κοινά στοιχεία με το ΥΕ *-ino*, εφόσον σε γλωσσικές περιστάσεις με *επίκεντρο παιδί* είναι τα επικρατέστερα ΥΕ και εκείνα που αποκτούνται από τα παιδιά πριν ακόμη κατανοήσουν το χαρακτηριστικό [μη-σοβαρό] στις γλωσσικές πράξεις (βλ. Κατσαρός 2018: 161-162).

8. H Crocco (1998: 78) προτείνει τη χρήση των όρων *ενδεικτικό σημάϊνον* (indexical signans) για την ένδειξη, και *ενδεικτικό σημάϊνόμενο* (indexical signatum) για το ενδεικτικό λέξημα.
9. Η ειρωνεία προσεγγίζεται ως μια αντίφαση ανάμεσα σε ό,τι λέγεται και σε ό,τι εννοείται.
10. Δηλαδή όταν συνδέονται με περιπτώσεις επιθέτων και ουσιαστικών που εκφράζουν δυναμικές διαστάσεις με αστεισμό ή με ενσυναίσθηση.
11. Βλ. <https://bit.ly/3rhBfm4> (τελευταία προσπέλαση 26.08.2020).
12. Βλ. <https://bit.ly/3y0QX8V> (τελευταία προσπέλαση 12.10.2020).
13. Βλ. <https://www.youtube.com/watch?v=GxA8VKteXy8> (τελευταία προσπέλαση 26.08.2020).
14. Βλ. <https://bit.ly/3SsLvUr> (τελευταία προσπέλαση 19.08.2020).
15. Βλ. <https://bit.ly/3fsFoAZ> (τελευταία προσπέλαση 13.10.2020).
16. Η ειρωνεία αποτελεί μια πιο ήπια και διακριτική κοροϊδία.
17. Βλ. <https://bit.ly/3rhS1S2> (τελευταία προσπέλαση 26.08.2020).
18. Βλ. <https://bit.ly/3rhSaF4> (τελευταία προσπέλαση 13.10.2020).
19. Βλ. <https://bit.ly/3Ci9jok> (τελευταία προσπέλαση 26.08.2020).
20. Λ.χ. μεταξύ προσλεκτικών ρημάτων διαταγής και απαιτείας.
21. Βλ. <https://bit.ly/3LV3Ffi> (τελευταία προσπέλαση 26.08.2020).
22. Βλ. <https://bit.ly/3E6OZHR> (τελευταία προσπέλαση 26.08.2020).
23. Βλ. <https://bit.ly/3CjAvmP> (τελευταία προσπέλαση 13.10.2020).

Βιβλιογραφία

- Αναστασίου, Μαρίνα. 2008. *Παράγωγες λέξεις στην κυπριακή διάλεκτο σε -ουδα>-ουα>-ου*. Διπλωματική εργασία, Τμήμα Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη.
- Barthes, Roland. 1964. 'Éléments de Sémiologie'. *Communications*, 4(4): 91–135.
- Bazzanella, Carla, Claudia Caffi και Marina Sbisà. 1991 [1990]. 'Scalar dimensions of illocutionary force', in *Speech Acts: Fiction or reality?*, Igor Ž. Žagar, ed. Antwerp & Ljubljana: IPrA, Distribution Center for Yugoslavia and Institute for Social Science, 63–76.
- Brown, Penelope και Stephen Levinson. 1987. *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Γακουμάκη, Ελευθερία. 2000. *Ευφημισμός. Γλωσσική προσέγγιση*. Αθήνα: Μπουλούκος -Λογοθέτης.
- Crocco Galéas, Grazia. 1998. *The parameters of natural morphology*. Padova: Unipress.
- Daltas, Pericles. 1985. 'Some patterns of variability in the use of diminutive and augmentative suffixes in spoken Modern Greek Koine (MGK)'. *Γλωσσολογία/ Glossologia*, 4: 63–88.
- De Marco, Anna. 1998 [1995]. *Sociopragmatica dei diminutivi in italiano*. Dottorato di ricerca. Italia: Centro Editoriale e Librario Università degli Studi della Calabria.
- Dressler, Wolfgang και Lavinia Merlini Barbaresi. 1994. *Morphopragmatics: Diminutives and intensifiers in Italian, German and other languages*. Berlin and New York: Mouton de Gruyter.
- Grandi, Nicola. 1998. 'Sui suffissi diminutivi'. *Lingua e Stile*, 4: 627–653.
- Grandi, Nicola. 2002. *Morfologie in contatto*. Milano: Franco Angeli.
- Greimas, Algirdas Julein και Jacques Fontanille. 1991. *La sémiotique des passions. Des états de choses aux états de l'âme*. Paris : Editions du Seuil.
- Κανάκης, Κώστας. 2007. *Εισαγωγή στην πραγματολογία, Γνωστικές και κοινωνικές όψεις της γλωσσικής χρήσης*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.
- Κατσαρός, Παναγιώτης. 2017. 'Η χρήση του υποκορισμού σε γλωσσικές περιστάσεις με επίκεντρο μέσα μαζικής ενημέρωσης και μέσα κοινωνικής δικτύωσης', στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 37. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ, 973–992.

- Κατσαρός, Παναγιώτης. 2018. *Υποκορισμός στην ελληνική και ιταλική – θεωρία της μορφοπραγματολογίας*. Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Makri-Tsilipakou, Marianthi. 2001. 'Congratulations and bravo!', in *Linguistic politeness across boundaries: The case of Greek and Turkish*, Arin Bayraktaroglu και Maria Sifianou, eds. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, 137–178.
- Peirce, Charles Sanders. 1965. *Collected papers*. Cambridge, MA.: Harvard University Press.
- Σταυριανάκη, Κατερίνα. 2009. '-άκι και -ette: Τα υποκοριστικά επιθήματα της Ελληνικής και της Γαλλικής. Συγκριτική μελέτη και προεκτάσεις για τη γλωσσική εκμάθηση και διδασκαλία', στο *Πρακτικά Διεθνούς συνεδρίου 2008, Ευρωπαϊκό έτος διαπολιτισμικού διαλόγου: Συνομιλώντας με τις γλώσσες-πολιτισμούς*. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας Α.Π.Θ., 759–769.
- Searle, Jhon και Daniel Vanderveken. 1985. *Foundations of illocutionary logic*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sifianou, Maria. 1992. 'The use of diminutives in expressing politeness: Modern Greek versus English'. *Journal of Pragmatics*, 17: 155–173.
- Silverstein, Michael. 2003. 'Indexical order and the dialectics of sociolinguistic life'. *Language & Communication*, 3: 193–229.
- Yule, George. 2006 [1996]. *Πραγματολογία*, Θεοδοσία-Σούλα Παυλίδου, επιμ., Αγγελική Αλβανούδη και Χαρίκλεια Καπελλίδη, μτφρ. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Φαρακλού, Ιωάννα. 2000. *Ειρωνεία και πραγματολογική θεωρία*. Διδακτορική διατριβή, Τμήμα Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη.